

Development of a Historical Tourist Attraction: A Case Study of Moclarn Historic Site, Nakhon Si Thammarat Province

Atitaya Kruechan¹ and Srisuporn Piyaratanawong²

¹Graduate Student, Program in Human and Social Development,

²Ph.D. (History), Assistant Professor,

Faculty of Liberal Arts,

Prince of Songkla University

E-mail: rsatitaya2126@gmail.com

31

ปีที่ 22

ฉบับที่ 2

พ.ศ.

-

ส.ศ.

2559

Abstract

The objective in this study is studying the way for developing the historic tour of Moclarn the historic site, Tasara district, Nakhon Si Thammarat province by using qualitative research and historic research from anecdotal history. There are two ways for collecting data, namely studying from the data and storage field. The study area is Moclarn the historic site and the surrounding area where is Moo 12 Banmoclarn, Moclarn district, Tasara district, Nakhon Si Thammarat province. The result of this study indicates the way for developing the historic tourist attraction of Moclarn the historic site sustainably and effectively ought to become from the power within

the village by letting them run the means which are developing in 3 dimensions (Dimension) called SEE Model. For example, 1) Social-cultural Dimension: supporting the surrounding village of Moclarn the historic site for taking part and improving the organization effectively. 2) Economic Dimension: improving the local product and informing for expanding to many tourists. 3) Environment Dimension: repairing and improving Moclarn the historic site and other landscapes. Plus, improving the tourist attraction effectively and safely. Thus, developing in each dimension, we ought to think about the limit village can be able to do because we would not like to make these things become odd things to the way of the village.

Keywords: developing tourist attraction, Moclarn the historic site, the historic tour

แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาแหล่งโบราณสถานโมคลาน จังหวัดนครศรีธรรมราช

อาทิตยา เครือจันทร์¹ และศรีสุพร ปิยรัตน์วงศ์²

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์

² อ.ด. (ประวัติศาสตร์), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

E-mail: rsatitaya2126@gmail.com

33

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของแหล่งโบราณสถานโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า ดำเนินการเก็บข้อมูล 2 ประเภท คือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม พื้นที่ศึกษา คือ แหล่งโบราณสถานโมคลานและชุมชนโดยรอบ คือ หมู่ที่ 12 บ้านโมคลาน ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ณ แหล่งโบราณสถานโมคลานให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้น ควรมีแนวทางพัฒนาที่มาจากพลังภายในชุมชน ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อน โดยดำเนินการพัฒนาใน 3 มิติ (Dimension) หรือเรียกว่า SEE Model ประกอบด้วย 1) มิติทางสังคม-

ปีที่ 22
ฉบับที่ 2
พ.ศ.
-
ส.ศ.
2559

วัฒนธรรม (Social-cultural Dimension) ด้วยการส่งเสริมให้ชุมชนที่อยู่โดยรอบแหล่งโบราณสถานโมคลานเข้ามามีส่วนร่วม และพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) มิติเศรษฐกิจ (Economic Dimension) ด้วยการพัฒนาสินค้า ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ 3) มิติสิ่งแวดล้อม (Environment Dimension) ด้วยการจัดการบูรณะ ปรับปรุงแหล่งโบราณสถานโมคลาน และภูมิทัศน์โดยรอบ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความปลอดภัย ทั้งนี้ในการพัฒนาแต่ละมิติควรคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนอีกด้วยเพื่อที่จะไม่ทำให้การพัฒนาเป็นสิ่งที่แปลกแยกไปจากวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, โบราณสถานโมคลาน

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังปรากฏบทบาทที่เด่นชัดในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คือ บทบาทด้านเศรษฐกิจ ทำรายได้ที่สำคัญให้ประเทศเป็นลำดับต้นๆ โดยเฉพาะ การนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจของประเทศ (จันทวีวรรณพนอม, 2552)

การที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้เที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมากนั้นเนื่องจากประเทศไทยเราเป็นประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเยี่ยมชม แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ส่วนที่ธรรมชาติสร้างขึ้น และส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้นมีทั้ง ประเพณี วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์ ถือได้ว่าเป็นทุนทรัพย์ ทุนทรัพย์ ของแผ่นดิน และเป็นมรดกอันล้ำค่า ที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสรรค์ปกป้องรักษาไว้ให้ลูกหลานจนตกทอดมาถึงยุคของพวกเราในปัจจุบัน พื้นที่ประเทศไทยล้วนมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความเก่าแก่ มีเอกลักษณ์ ทรงคุณค่า และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้วถึง 3 แห่งด้วยกัน คือ 1) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร มีความงดงามทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น เป็นตัวแทนของศิลปกรรมสยามยุคแรก และเป็นต้นกำเนิดการสร้างประเทศ 2) อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ราชธานีเก่าแก่ของไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองยาวนานถึง 417 ปี แม้ว่าภายหลังจะถูกทำลายลงจากภัยสงคราม แต่ยังคงเหลือโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่เป็นหลักฐานแสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง และความมีอัจฉริยภาพของบรรพบุรุษของชาวกรุงศรีอยุธยา 3) แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ที่อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นแหล่งโบราณคดีที่แสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของผู้คนยุคก่อนประวัติศาสตร์ ย้อนหลังไปกว่า 4,300 ปี ซึ่งมีวัฒนธรรมที่มีพัฒนาการแล้วในหลายๆด้าน โดยเฉพาะภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต

ในพื้นที่ประเทศไทยต่างล้วนมีความเป็นมาในอดีตที่ยาวนาน ภาคใต้เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีอดีตยาวนาน ดังปรากฏการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่พัฒนาเป็นอาณาจักรที่สำคัญถึง 3 อาณาจักร คือ อาณาจักรลังกาสุกะ อาณาจักรศรีวิชัย และอาณาจักรตามพรลิงค์ โดยเฉพาะอาณาจักรตามพรลิงค์เป็นอาณาจักรเก่าแก่ ถือได้ว่ามีบทบาทและความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของการปกครองหัวเมืองต่างๆ ในภาคใต้ ซึ่งปกครองในรูปแบบเมืองนักษัตร โดยมีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่หาดทรายแก้วอันเป็นที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสรณ์ศรีธรรมราช ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนในภาคใต้มาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีรวมทั้งจากคำบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่นได้กล่าวถึงชุมชนแรกเริ่มก่อนที่จะเคลื่อนย้ายมาตั้งอยู่ ณ บริเวณหาดทรายแก้ว ชุมชนนั้นก็คือ ชุมชนบ้านโมคลาน ดังคำกล่าวที่ว่า **“ตั้งดินตั้งฟ้า ตั้งหญ้าเซ็ดมอญ โมคลานตั้งก่อน เมืองคอนตั้งหลัง”** ทั้งนี้จากการขุดค้นทางโบราณคดีแสดงให้เห็นว่า ชุมชนบ้านโมคลานเป็นจุดเริ่มต้นของการเผยแพร่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู (หน่วยศิลปากรที่ 8, 2536, 18) และในปัจจุบันยังปรากฏร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ที่สะท้อนถึงความสำคัญของชุมชนแห่งนี้ก่อนเคลื่อนย้ายไปอยู่ ณ บริเวณหาดทรายแก้ว จนกระทั่งพัฒนาไปสู่ความเป็นศูนย์กลางอำนาจปกครองหัวเมืองต่างๆ ในภาคใต้มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นชุมชนโบราณที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนทั้ง 3 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์ พุทธ และอิสลาม ตามลำดับ ปัจจุบันจึงกลายเป็นชุมชนหลายวัฒนธรรมที่น่าสนใจ

นับได้ว่าแหล่งโบราณสถานโมคลานมีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ระหว่างชุมชนโมคลานกับนครศรีธรรมราชในอดีตมีความสำคัญเป็นรากเหง้าดั้งเดิมก่อนที่จะมีการสร้างศูนย์กลางอารยธรรม ณ หาดทรายแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสรณ์ แต่ปรากฏว่าแหล่งโบราณสถานโมคลานไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมพระบรมราชานุสรณ์ ทั้ง ๆ ที่เป็นแหล่งโบราณสถานที่น่าจะมีความสำคัญควบคู่กับพระบรมราชานุสรณ์ เป็นโบราณสถานที่น่าสนใจและเป็นแหล่งเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่งที่สำคัญแก่คนรุ่นหลัง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าจะมีแนวทางในการพัฒนาโบราณสถานโมคลานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวได้อย่างไร ประกอบกับ ในบริเวณโบราณสถานโมคลาน ยังมีร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีปรากฏอยู่ อีกทั้งในปัจจุบันยังเป็นชุมชนหลายศาสนาอยู่ร่วมกัน จึงต้องการทำความเข้าใจบริบทความเป็นมาเป็นไปเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในโบราณสถานโมคลาน อันจะนำมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของโบราณสถานโมคลานอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) ด้วยวิธีการประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า พื้นที่ในการวิจัย คือ แหล่งโบราณสถานโมคลานและ ชุมชนโดยรอบ คือหมู่ที่ 12 ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล

โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เจ้าหน้าที่สำนักงานศิลปากรที่ 14, เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโมคลาน และผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบแหล่งโบราณสถานโมคลาน และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานโมคลาน และใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยสังเกต

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งโบราณสถานกับชุมชนโดยรอบ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เข้าเที่ยวชม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาผ่านเอกสารบทความ งานวิจัย รายงานทางวิชาการประวัติชุมชน และประวัติโบราณสถานโมคลาน รวมทั้งแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากห้องสมุดสำนักงานศิลปากรที่ 14 และองค์การบริหารส่วนตำบลโมคลาน และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า และวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการบันทึกภาคสนาม มาวิเคราะห์เพื่อค้นหาข้อมูล โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา หลังจากที่ได้ข้อมูลครบถ้วนเพียงพอแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาถอดรหัสตีความ และสังเคราะห์ข้อมูล จนได้ข้อสรุปจากนั้นนำข้อมูลมาเรียบเรียงและเขียนรายงานการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ชุมชนโมคลานเป็นชุมชนหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีทำเลที่ตั้งบนแนวสันทรายห่างจากทะเลประมาณ 3 กิโลเมตร มีลำน้ำปากพองไหลผ่านประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสิกรรมและเกษตรกรรม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการค้าขาย เป็นต้น มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ เช่น วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน มีอาชีพที่หลากหลายและเป็นจุดเด่นที่มองเห็นได้ชัดเจน เป็นแหล่งผลิตอาหาร คือ พืชผัก กุ้ง ปลา และเนื้อสัตว์ที่หล่อเลี้ยงผู้คนทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา

ที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยก่อน เป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ดังเห็นได้จากกระพุ้งโบราณ **“ตั้งดิน ตั้งฟ้า ตั้งหญ้าเข็ดมอญ โมคลานตั้งก่อนเมืองคอนตั้งหลัง”** และร่องรอยโบราณสถานโมคลาน ที่มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน สะท้อนให้เห็นถึงความเก่าแก่ของชุมชนโมคลานซึ่งมีอายุร่วมสมัยศรีวิชัยหรือเก่าแก่มากกว่านั้น พบหลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวนิกาย จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในปัจจุบันมีทั้ง เทวสถาน โบราณวัตถุ และสระน้ำโบราณ ซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรืองของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายในชุมชนโมคลาน ต่อมาอิทธิพลของพุทธศาสนาได้เข้ามาแพร่หลายในชุมชนโมคลาน เพราะพบหลักฐานโบราณวัตถุสถานทางศาสนาพุทธจำนวนมาก (หน่วยศิลปากรที่ 8, 2536, 11) และชุมชนมีการสร้างวัดขึ้นใกล้เคียงกับโบราณสถาน (วัดโมคลานในปัจจุบัน) โบราณสถานทางศาสนาของชุมชนโมคลานถูกทอดทิ้งไปเป็นเวลานาน อาจจะก่อนหรือพร้อมกับการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิม จากรัฐไทรบุรี กลันตัน และตรังگانู ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนโมคลาน เป็นชาวไทยมุสลิมร้อยละ 60 อีกร้อยละ 40 เป็นชาวไทยพุทธ จึงได้ชื่อว่าเป็นชุมชนสองศาสนาอยู่ร่วมกัน (องค์การบริหารส่วนตำบลโมคลาน, 2557) แหล่งโบราณสถานโมคลานเป็นเนินขนาดใหญ่ มีอาณาบริเวณกว้างขวาง ต้นไม้ปกคลุมหนาแน่น มีทั้ง ไม้ยืนต้น และ ไม้ล้มลุก ทางวัดยังปลูกไม้ดอกหลายชนิดเพื่อทำเป็นสวนป่า ปัจจุบันโบราณสถานวัดโมคลาน ตั้งอยู่หมู่ 12 ตำบลโมคลาน มีวัดโมคลาน โรงเรียนวัดโมคลาน (ประถม) โรงเรียนโมคลานประชาสรรค์ (มัธยม) บ้านเรือนชาวบ้านตั้งอยู่โดยรอบ โบราณสถานแห่งนี้มีร่องรอยหลักฐานที่ยังคงมีอยู่ให้เห็น ได้แก่ แนวเสาหิน หินแกะสลักกรอบประตูอาคาร ธรณีประตู ชิ้นส่วนศิลาจารึกและโยนิ สระน้ำโบราณ แท่นตั้งเทวรูป เป็นต้น (ปริชา นุ่นสุข, 2554, 15-39)

นับได้ว่าโบราณสถานโมคลานเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ของผู้คนในสังคม นับว่ามีคุณค่าและมีบทบาท

ที่สำคัญยิ่งเพราะโบราณสถานโมคลานเป็นแหล่งที่เชื่อมโยงเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน และเป็นสถานที่รวบรวมมรดกศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ อันเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงสายใยของอดีตกับปัจจุบันไม่ให้ขาดออกจากกัน ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเริ่มให้ความสนใจการท่องเที่ยวเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ของโบราณสถานโมคลานเพิ่มขึ้น ซึ่งโบราณสถานโมคลานสามารถนำไปสู่การพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการเรียนรู้ การพัฒนาการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์โบราณสถานอันเป็นสมบัติของชุมชนได้ และถ้าหากโบราณสถานเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ดำเนินการในลักษณะการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน ก็นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชน และนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความเหมาะสม โดยมุ่งเน้นการแสวงหาและใช้ต้นทุนทางสังคม ทรัพยากร ธรรมชาติ และทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้แนวทางในการดำเนินการพัฒนา เรียกว่า SEE Model ประกอบด้วย

1. มิติทางสังคม-วัฒนธรรม (Social-cultural Dimension)

เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของโบราณสถานโมคลานยั่งยืน จึงต้องเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคม และทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งตรงกับคำบอกเล่าของผู้นำชุมชน “...แล้วที่จัดงานประจำปีไปล่าสุดนี้ชาวบ้านทุกคนเขาก็คิดว่าเป็นงานของเขาให้ความร่วมมือที่ดีจัดงานโซนหมู่ 10, 12 และ 13 หมู่ 10 เป็นอิสลามเกือบหมด หมู่ 12 และ 13 ก็เป็นอิสลามด้วยพุทธด้วย แต่ว่าต่างหมู่เขาทำด้วยกันไว้ เพราะโมคลานเขาจะเด่นด้านนี้ว่าต่างศาสนาสามารถอยู่ด้วยกันได้ เหมือนนางนพพุทธ คนอิสลามก็มาร่วม เขาไม่ทานข้าว แต่เขาก็จะทานกาแฟกันแทน งานอิสลาม พุทธก็ไปร่วม คือสามารถอยู่ร่วมกันได้...” (لوب ทรัพย์แก้ว, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2558)

ปัจจุบันคนโดยรอบโบราณสถานโมคลานมีทั้งชาวไทยพุทธ และมุสลิม เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมของกันและกันทั้งสองศาสนาอย่างลงตัว ไร้ปัญหา ความขัดแย้ง แต่เดิมโบราณสถานโมคลานเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของศาสนา พราหมณ์ ซึ่งในปัจจุบันคนในชุมชนที่นับถือศาสนาพราหมณ์หาได้ยากหรือ แทบจะไม่มีเลยก็ว่าได้ ดังคำกล่าว “...คนโมคลานนี่ที่เป็นพราหมณ์จริง ๆ เลยยังไม่เคยเจอ...” (เอกชัย ผลาวัลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558) เมื่อจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ทำให้เกิดการขาดแคลน ผู้ที่มีความรู้และนำเชื่อถือเกี่ยวกับโบราณสถานโมคลาน เพราะผู้ที่รู้เรื่องราว โบราณสถานโมคลานจริง ๆ ก็มีคนในชุมชนไม่กี่คนซึ่งมีอายุมากแล้ว และ ก็มีนักวิชาการที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับโบราณสถานโมคลานนี้ แต่ใครจะมาพัฒนา ได้ดีไปกว่าคนในชุมชน ชุมชนควรมีการจัดการสานต่อสิ่งที่เป็นของเก่าแก่ ของชุมชนโมคลานให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้ทราบถึงความ เป็นมา และความสำคัญของชุมชน และแหล่งโบราณสถานโมคลาน ด้วยการ “จัดแสดง” และ “บอกเล่า” การ “จัดแสดง” แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การจัดแสดงกิจกรรม เป็นการเพิ่มกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมเดิม ที่มีอยู่แล้วของชุมชน นั่นคือในทุก ๆ เดือนสิงหาคมของทุกปีจะมีการจัด กิจกรรม “ชุมชนสองวัฒนธรรม” ที่โบราณสถานโมคลาน เดิมมีการแสดง ศิลปะวัฒนธรรม มโนราห์ มีขบวนพาเหรด เป็นต้น ในส่วนนี้ควรสอดแทรก กิจกรรมการแสดงในรูปแบบละคร ที่ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวพัฒนาการ ของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่สามารถเข้าใจได้ง่ายและ ทำให้น่าสนใจขึ้น กิจกรรมนี้จะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน เพื่อให้คนใน ชุมชนได้ตระหนักรู้ ปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์ และสืบทอดต่อไป 2) การจัดแสดง นิทรรศการถาวร โดยที่การจัดแสดงกิจกรรมของชุมชน มีเพียงปีละ 1 ครั้ง อาจจะเผยแพร่ไม่ทั่วถึง จึงควรมีการจัดแสดงนิทรรศการถาวร ที่มีลักษณะ เป็นห้องนิทรรศการบอกเล่าเรื่องราว มีการจัดแสดงเป็นหมวดหมู่ เกี่ยวกับการ พัฒนาการของชุมชนโมคลานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สามารถเปิดให้ บุคคลทั่วไป และนักท่องเที่ยว เข้ารับชมได้ทุกวัน ซึ่งกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรม

นี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนในชุมชนที่สานต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจน สำนักงานศิลปากรที่ 14 มีหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของโบราณสถาน คนในชุมชนมีหน้าที่คิดจัดแสดงเรื่องราว ที่ได้รับความรู้จากสำนักงานศิลปากร และองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่จัดสรรงบประมาณในการจัดแสดง กิจกรรมเหล่านี้สามารถสะท้อนให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเห็นถึงความเข้มแข็งของสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างศาสนาแต่ไม่แตกแยกกัน และนี่คือทุนของชุมชนที่สามารถพัฒนาโบราณสถานโมคลานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้



ภาพ 1 มัคคุเทศก์น้อย

ส่วนการ “บอกเล่า” ชุมชนโมคลานเป็นชุมชนเก่าแก่ คนในชุมชนบางคนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาน้อยคนนักที่จะทราบถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของโบราณสถานโมคลาน สิ่งที่สามารถทำให้ผู้ที่สนใจทราบและเข้าใจได้ง่ายอย่างรวดเร็ว คือการบอกเล่า แต่ผู้ที่จะบอกเล่าได้ดีและถูกต้องคือผู้ที่มีความรู้ ชุมชนจึงต้องมีการจัดเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดโมคลาน ซึ่งตั้งอยู่ติดกับโบราณสถานทำให้สะดวกในการมาต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ เป็น “มัคคุเทศก์น้อย” ของชุมชนโมคลานไว้เพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ แก่ผู้ที่สนใจโดยมีผู้นำชุมชน สำนักงานศิลปากร องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกันจัดอบรมให้ความรู้สร้างให้เด็กรู้จักชุมชนท้องถิ่นตน มีความรู้ มีทักษะ ในการนำเสนอโบราณสถานโมคลาน และ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนได้อย่างถูกต้อง และนักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน และสนุกสนาน จากมัคคุเทศก์น้อยของชุมชนอีกด้วย

2. มิติเศรษฐกิจ (Economic Dimension)

การพัฒนาการท่องเที่ยวได้ยั่งยืนนั้นต้องเกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนควบคู่ไปด้วย การสร้างรายได้ก็เป็นประโยชน์อย่างหนึ่งที่ได้จากการท่องเที่ยว ดังคำกล่าว “...ถ้าจะทำการท่องเที่ยวชาวบ้านต้องอยู่ได้ด้วยเขาต้องได้ประโยชน์จากตรงนั้น คิดว่าท่องเที่ยวจะเกิดได้ทั้งหมดทั้งมวลต้องได้รับประโยชน์...” (เอกชัย ผลาวลัย, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558) จากบริบทของชุมชนมีทุนของชุมชนที่เป็นรากฐานดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วในชุมชนมีความเชื่อมโยงกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี คือ เครื่องปั้นดินเผา “...เราน่าจะมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาออกมาในรูปแบบของที่ระลึก เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมโบราณสถานโมคลาน ได้แก่ สร้อยข้อมือ สร้อยคอ ต่างหู เข็มขัด พวงกุญแจ ตุ๊กตาดินเผา เน้นลวดลายเป็นรูปของโบราณสถานโมคลาน...” (กลุ่มแม่บ้านเกษตรเครื่องปั้นดินเผา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558)



ภาพ 2 ที่ทำการสินค้า OTOP เครื่องปั้นดินเผา

ซึ่งควรนำมาพัฒนาเป็นสินค้า OTOP ที่ควบคู่กับสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานโมคลาน เพราะชุมชนมีแหล่งสำคัญที่มีการผลิตมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านได้พบเศษภาชนะดินเผารุ่นเก่าเป็นดินเผาเนื้อแกร่งจำนวนมาก ทำให้เกิดการสืบค้น ถ่ายทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจาก

รุ่นสู่รุ่น จากเดิมนิยมผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็น หม้อ จาน แจกัน ดังนั้นเราควรพัฒนารูปแบบจากเดิมให้ทันสมัย และหลากหลายขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมมีลวดลายที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานหรือสลักชื่อของโมคลานไว้ทั้งขนาดเล็กพกพาง่าย และขนาดใหญ่ เพื่อเป็นได้ทั้งของที่ระลึกและใช้สอยได้จริง นอกจากนี้ยังได้เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมการทำเครื่องปั้นดินเผา หรือให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง เพื่อให้เกิดแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวได้รู้สึกประทับใจที่เข้ามาในชุมชนโมคลาน นักท่องเที่ยวเหล่านี้จะเป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดีที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

นอกจากเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นรากฐานดั้งเดิมของชุมชนแล้ว ก็ยังมีของดีที่เป็นรากฐานดั้งเดิมของชุมชนมาแต่สมัยโบราณ คือ หญ้าเช็ดมอญ เชื่อมโยงกับกระทูโบราณที่ว่า “ตั้งดิน ตั้งฟ้า ตั้งหญ้าเช็ดมอญ โมคลานตั้งก่อนเมืองคอนตั้งหลัง”



ภาพที่ 3 ต้นหญ้าเช็ดมอญ และลุงลอบอายุ 80 ปี
รับประทานหญ้าเช็ดมอญเป็นประจำ

“...หญ้าเช็ดมอญนี่ปลูกกันมีเกือบทุกบ้านเป็นสมุนไพรยาแก้เซ็ด แก้เมื่อยทางมหาลัยระดับ ดร. มาแหล่งกับเรา มาวิจัยว่าจะทำ ทำเป็นสินค้าเพราะวิจัยว่ามีสรรพคุณมากมาย แต่ก็ไม่ได้มาทำสักที...” (กลุ่มผู้นำชุมชน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2558)

จากบริบทของชุมชนโมคลานสามารถพบเห็นหญ้าเซ็ดมอญได้แทบทุกบ้านในชุมชน เป็นหญ้าที่มีสรรพคุณมากมาย คนในชุมชนจะนำมตากแห้งแล้วต้มกินเป็นยาสมุนไพร ไม่แปลกใจเลยว่าทำไมลุงลอบอายุ 80 แล้วยังมีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งนี่ก็นับว่าเป็นทุนของชุมชน นอกจากจะให้ประโยชน์เป็นยารักษาโรคของคนในชุมชนแล้วน่าจะสามารถนำมาพัฒนาเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้ควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของโบราณสถานโมคลานได้ดีเลยทีเดียว จะเห็นว่าจากเดิมนำไปตากแห้งง่าย ๆ แล้วก็นำมาต้มกิน จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าเซ็ดมอญนี้ในรูปแบบของชา การที่จะทำเป็นสินค้า OTOP ต้องจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านผลิตภัณฑ์ชาจากหญ้าเซ็ดมอญขึ้นเหมือนกับกลุ่มแม่บ้านเครื่องปั้นดินเผาซึ่งมีเป็นกลุ่ม ๆ อยู่แล้ว มีการกระจายรายได้ให้คนในชุมชนด้วยการรับซื้อหญ้าเซ็ดมอญจากคนในชุมชน นำมาพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจและง่ายต่อการนำไปรับประทาน โดยการทำเป็นใบชา มีรูปแบบ บรรจุของ บรรจุกระป๋อง บรรจุขวดโหล เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวโบราณสถานโมคลานก็จะสามารถซื้อชาหญ้าเซ็ดมอญไปรับประทาน และเป็นของที่ระลึกได้ด้วย นอกจากเครื่องปั้นดินเผา และหญ้าเซ็ดมอญแล้ว ก็สามารถทำผลิตภัณฑ์อื่นๆ เสริมด้วย ได้แก่ กระเป๋าคาด ผ้า เสื้อ หมวก พร้อมทั้งมีการสกรีนคำว่าโมคลาน ลงไปเพื่อเก็บไว้เป็นความทรงจำของคนที่มาเที่ยว และกลายเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนที่ไม่เคยมาเที่ยวว่า “โมคลาน คืออะไร” สิ่งนี้คือทุนของชุมชนโมคลานที่สามารถสร้างรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชุมชนได้ดีเลยทีเดียว

3. มิติสิ่งแวดล้อม (Environment Dimension)

แหล่งสิ่งแวดล้อมโบราณสถานโมคลาน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงเรื่องราวสำคัญในอดีตอันมีคุณค่าของชุมชนโมคลาน ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน เนื่องจากโบราณสถานโมคลานเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่และภายในโบราณสถานมีสิ่งที่มีคุณค่าหลายอย่าง ทำให้สิ่งแวดล้อมโบราณสถานโมคลานมีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ และการเรียนรู้ถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีความ

สัมพันธ์กับชุมชนโมคลานในอดีต และประวัติของสิ่งแวดล้อมโบราณสถาน ทำให้ปัจจุบันมีผู้คนทั้งใกล้และไกลหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมอยู่บ้าง เพื่อให้จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะขึ้น ต้องมีการพัฒนาโบราณสถาน โมคลาน และสภาพแวดล้อมโดยรอบมีศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

1) การพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพ คือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่มีอยู่ในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมโดยรอบโบราณสถานมีต้นไม้หลากหลายชนิด ให้ความร่มรื่นสบายตา สะอาด อยู่แล้ว แต่สิ่งที่ควรปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมคือประตูทางเข้าโบราณสถาน จากเดิมบริเวณป้ายมีหญ้ารกขึ้นอยู่รอบๆ ทำให้ดูไม่สะอาด ต้องตัดหญ้าทิ้ง แล้วเปลี่ยนมาเป็นปลูกต้นไม้เขียวเตี้ยแทน โดยการปลูกเรียงให้เป็นระเบียบเรียบร้อย วัชบริเวณหน้าทางเข้าโบราณสถานทั้งหมด ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกดึงดูดใจ รู้สึกอยากเข้าไปชมโบราณสถานยิ่งขึ้น นอกจากนี้ “...ปัญหาคือ ป้ายในโบราณสถานไม่มีบอกชัดเจน จึงควรทำป้ายว่านี่ คือ เจดีย์อะไร นี่คือ โบสถ์พราหมณ์ อันนี้ คืออะไร เขียนให้แน่ชัด...” (สวิตา นิลรัตน์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558) จากคำกล่าว ข้างต้น เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะต้องจัดทำป้ายชื่อ อธิบายโบราณวัตถุแต่ละชิ้นอย่างชัดเจนทุกจุดที่มีโบราณวัตถุ ได้แก่ หลักหิน ซากเจดีย์ ซากเทวสถาน โยนี ไทรณะ พระพุทธรูปปูนปั้น และสระน้ำโบราณ ส่วนการปรับปรุงตัวโบราณสถาน จะจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร ที่มีสมาชิกมาจากความสมัครใจ และผ่านการคัดเลือกของชาวบ้านในชุมชนจำนวน 7 คน “...โดยจะเน้นการดูแลรักษาไว้คงตามสภาพของเดิม ตามสภาพเท่าที่เป็นอยู่ และป้องกันไม่ให้เสียหายต่อไป...” (นภกมล ทองเฝือ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558) โดยตัวโบราณสถานจะไม่มีมีการไปปรับปรุงอะไรเพิ่มจากเดิมเพื่อรักษาสภาพโบราณสถานเก่าแก่ไว้ แต่เมื่อมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะมีการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว และเมื่อมีผลกระทบตามมาจากการควบคุม ชุมชนต้องร่วมมือกันป้องกันปัญหาที่จะตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเข้ามาทำลายโดยรู้หรือไม่รู้ก็ตาม ชุมชนจะมี

การสร้างกฎระเบียบของโบราณสถานโมคลาน แก่คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชม วิธีการปฏิบัติตนเมื่อเข้าไปในบริเวณโบราณสถาน ได้แก่ ไม่ส่งเสียงดังหรือพูดจาหยาบคาย แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เพื่อเป็นการเคารพและให้เกียรติสถานที่นั้น ในการแต่งกายนี้อาจเป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวบางคนแต่งตัวมาโดยไม่ทราบกฎระเบียบก่อน ถ้าเรามีกฎหมายไว้จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้ามาเที่ยวชมได้ จึงต้องรองรับกฎข้อนี้ไว้ด้วยการมีเสื้อยืดกางเกง ผ่าถุง ให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเช่ายืมได้ ทั้งขยະลงถึง ตามจุดต่างๆ ที่ทางโบราณสถานจัดไว้ให้ ห้ามจับต้อง ชุตขีดโบราณวัตถุ เพราะอาจทำให้เกิดความเสียหายได้ ช่วยกันสอดส่องดูแลโบราณวัตถุที่มีอยู่ไม่ให้สูญหาย มีการติดกฎระเบียบไว้ที่หน้าทางเข้าโบราณสถานชัดเจน และมีการดำเนินการมาตรการต่อผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบทั้งหมดอย่างเข้มงวด

2) การบริการด้านการท่องเที่ยว สิ่งที่ต้องคำนึง คือ ด้านการเดินทาง มาท่องเที่ยวสะดวกสบายรวดเร็ว โดยการมีป้ายบอกกระะทางไปโบราณสถานโมคลานชัดเจน ด้านหน้าทางเข้าโบราณสถานจะมีจุดจอดรถทุกชนิด ได้แก่ รถบัส รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เพื่อไม่ให้มีการนำรถเข้าไปในโบราณสถาน ปรับปรุงห้องห้องน้ำให้สะอาดและปลอดภัย มีถึงขยະรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกในการทั้งขยະ มีร้านค้าอยู่ทางเข้าโบราณสถานสำหรับขายของฝากและของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวได้เลือกชม และซื้อ

3) การรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว หากจะว่าไปแล้วความต้องการด้านความปลอดภัยคงเป็นปัจจัยประการแรกก่อนตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว แม้แหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงาม อยากไปชมมากเท่าใด แต่ถ้าขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็ยากที่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจไป ดังนั้นชุมชนจึงต้องมามาตรการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว รู้สึกได้รับความสะดวกสบายไร้กังวล ระหว่างมาเที่ยวชมโบราณสถานโมคลาน โดยการติดต่อกับหน่วยงานราชการ จัดให้มีชุดทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในชุมชน และในโบราณสถานโมคลาน นอกจากนั้นคนในชุมชนทุกคนต้องช่วยกันคอยสอดส่องดูแลความปลอดภัยด้วย



ภาพ 4 โบราณสถานโมคลาน

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาทั้ง 3 มิติ ควรคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชนอีกด้วยเพื่อที่จะไม่ให้เกิดการพัฒนาเป็นสิ่งที่แปลกแยกไปจากวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน

สรุปและอภิปรายผล

แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของโบราณสถานโมคลาน ใช้แนวทางพัฒนาเรียกว่า SEE Model ประกอบด้วย 1) มิติทางสังคม-วัฒนธรรม (Social-cultural Dimension) เน้นการร่วมมือกันของคนทั้งสองศาสนาในการจัดการแสดงบอกเล่าเรื่องราววัฒนธรรมของศาสนาทั้งสามศาสนา ตั้งแต่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่โนโมคลาน เพื่อสร้างความเข้าใจถึงวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมต่างศาสนา นอกจากคนในชุมชนจะเข้าใจถึงวัฒนธรรมของตนเองแล้ว นักท่องเที่ยวที่เข้ามา ก็ต่างสนใจวัฒนธรรมของชุมชนโมคลาน จัดนักเรียนจากโรงเรียนวัดโมคลานมาเป็น “มัคคุเทศก์น้อย” เพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างครบถ้วน และเป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวตลอดไป 2) มิติเศรษฐกิจ (Economic Dimension) โดยการพัฒนาสินค้า OTOP เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา จากสินค้าที่มาจากรากฐานดั้งเดิม คือ เครื่องปั้นดินเผา และหญ้าเช็ดมอญที่มีมาอยู่แล้วมาพัฒนาให้มีรูปแบบที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวโบราณสถานโมคลาน และซื้อสินค้าไปเป็นของที่ระลึกได้ 3) มิติสิ่งแวดล้อม (Environment

Dimension) โบราณสถานโมคลานเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมจะเน้นคงเอกลักษณ์เดิมไว้ให้มากที่สุด และดูแลรักษาให้ไม่มีการถูกทำลายอีกต่อไป มีกฎระเบียบแก่นักท่องเที่ยวแล้วคนในชุมชนอย่างเคร่งครัด พร้อมบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (ธนธรณ์ & Adams, 2006) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลักเรียกว่า SEE Model ได้แก่ 1) ปัจจัยการรักษาฐานวัฒนธรรมให้คงอยู่ โดยการอนุรักษ์ บำรุงรักษา เพื่อจะสามารถใช้เป็นวัตถุประสงค์หรือต้นทุนของการท่องเที่ยว เช่น โบราณสถาน ประเพณี เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว กล่าวคือหากเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ความสามารถในการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่ออัตราการเจริญเติบโตในธุรกิจท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทางสังคมและวัฒนธรรม 3) ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยตรงควรมีการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพ และบริการด้านการท่องเที่ยวและรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยในด้านการพัฒนามิติทางสังคม-วัฒนธรรม เป็นการรักษาฐานวัฒนธรรมให้คงอยู่โดยการอนุรักษ์ บำรุงรักษา การมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิริศรา บุญสมเกียรติ (2556) เรื่อง “แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช : วัดพระมหาธาตุ วรมหาวิหาร วัดชานอ้อย และโบราณสถานวัดโมคลาน” ผลการวิจัยในส่วน ของโบราณสถานวัดโมคลาน พบว่า โบราณสถานวัดโมคลานมีศักยภาพมากในด้าน กายภาพ การเข้าถึง ด้านคุณค่า และความดึงดูดใจ แต่ยังมีศักยภาพน้อยในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และด้านบริหารจัดการ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ต่อไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งคนในชุมชน ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ภาครัฐ

และภาคเอกชน ต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีระบบ และแบบแผน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนาย เอกพงศ์ ทุนอินทร์ (2556) เรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า แนวทางในการพัฒนาบ้านดอนหลวงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมเฉพาะบริบทที่เป็น เอกลักษณ์ของบ้านดอนหลวง นำเอาภูมิปัญญาของชุมชนและการดำเนินวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นด้านการทอผ้า การแต่งกาย ภาษา นาฏศิลป์ มาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมนำเสนอทั้งในรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีที่จัดให้มีการค้างคืนในแบบโฮมสเตย์ และยังสอดคล้องกับผลการสรุปแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืนเป็นการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีคุณค่า ตอบสนองความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน หลักการและแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ยาวนาน ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็น ผลกระทบของชุมชนโมเดลที่เกิดจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในทุกมิติ เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาที่สมดุลย์ระหว่างคนในชุมชนกับโบราณสถาน และการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

Eber Shirley. (1992). **Principles of Sustainable Tourism**. Retrieved September 23, 2015, from <https://sites.google.com/site/>

pntaoffice/hlak-kar.

GLOBE'90. (1990). **An Action Strategy for Sustainable Tourism.**

Retrieved September 25, 2015, from <http://th49.ilovetranslation.com/UWFg0Ao46ku=d>.

คณะวิจัยสถาบันพระปกเกล้า. (2551). **การมีส่วนร่วมของประชาชน.**

สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2558, สืบค้นจาก <http://kpi.ac.th/>.

King Prajadhipok's Institute. (2008). **The Participation of the Public.**

Retrieved October 10, 2558, from <http://kpi.ac.th/%B8%A3.htm> (in Thai).

ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). **ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรม**

ท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2558, สืบค้นจาก <https://tourismatbuu.wordpress.com>.

Wantanom, C. (2009). **The Meaning and Importance of the Tourism**

Industry. Retrieved October 10, 2558, from, <https://tourismatbuu.wordpress.com>. (in Thai).

นิศา ชัชกุล. (2551). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

Chatchakul, N. (2008). **Tourism Industry.** Bangkok: Chulalongkorn

University Printing House. (in Thai).

ปรีชา นุ่นสุข. (2554). "ชุมชนโบราณโมคลาน" **วิชชา.** 6(1), 15-39.

Nunsuk, P. (2012). Moclarn traditional communities. **Witcha.** 6(1), 15-39. (in Thai).

วิศรา บุญสมเกียรติ. (2555). **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**

จังหวัดนครศรีธรรมราช: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดธาตุน้อย และโบราณสถานวัดโมคลาน. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิตย์. 1(1), 863-873.

Bunsomkeat, W. (2012). **The Development of Tourism, Cultural Province.**

Wat Phra Mahathat element at Moclarn the historic site.

Journal of Vocational Dhurakij Pundit University. 1(1), 863-873. (in Thai).

หน่วยศิลปากรที่ 8 นครศรีธรรมราช กองโบราณคดี กรมศิลปากร. (2536).

“แหล่งโบราณคดีโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช.”

เอกสารทางวิชาการ.1/2536.

Unit Fine Arts (8) Nakhon Si Thammarat Archaeology Division Fine

Arts Department. (1993). Moclarn the historic site Tha Sala

district in Nakhon Si Thammarat. **Academic papers.** 1/1993.

(in Thai).

องค์การบริหารส่วนตำบลโมคลาน. (2557). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา**

องค์การบริหารส่วนตำบลโมคลาน. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2558,

สืบค้นจาก <http://www.mokhalan.go.th>.

Moclarn Tambon Administrative. (2014). **The Organization Plans to**

Develop a Strategy to Manage. Retrieved October 13, 2558,

from <http://www.mokhalan.go.th>. (in Thai).

เอกพงศ์ พงษ์อินทร์. (2556). **แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**

บ้านดอนกลาง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.

(วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,

เชียงใหม่.

Tunin, A. (2013). **Development of Cultural Tourism Ban Don Klang**

jack Pa Sang, Lamphun. Public Administration. (Master's

Thesis). Chiang Mai University, Chiang Mai. (in Thai).

อำนวยการท่องเที่ยว. (2555). **แหล่งชุมชนโบราณคดีโมคลาน.** นครศรีธรรมราช:

สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

Thangtawai, A. (2012). **Community Archaeology Moclarn.** Nakhon

Si Thammarat: Office of Arts and Culture Nakhon Si

Thammarat Rajabhat University. (in Thai).